ادامه از صفحه قبل

آیت‌الله محمدی گیلانی امتیازاتی دارند که به برخی از آنها اشاره می‌شود:

۱.اعتقاد به ولایت و اطاعت از او

آیت‌الله محمدی گیلانی رحمه‌الله خودش را فدای انقلاب اسلامی کرد و اگر به دستگاه قضا و حمایت از نظام برنمی-خواست و در حوزه‌های علمیه مشغول تدریس می‌شد، قطعاً از مراجع و فقها می‌بود و از دیگران کمتر نبود. وقتی بعضی‌ها به ایشان عرض می‌گفتند: چرا شما رفتید دستگاه قضا و مثل دیگران در حوزه نماندید؟ در جواب می‌گفت: ما قرن‌ها انتظار یک‌چنین حکومت الهی را داشتیم. در رأس حکومت، یک فقیه بی‌نظیر مثل امام رحمه‌الله قرار داشت و از من خواست، آیا می‌شود، من اطاعت فرمان مولای خود را نکنم؟ این از امتیازات آیت‌الله گیلانی بود؛ اعتقاد به ولایت و اطاعت از آن. وی همین اطاعت‌پذیری را از مقام معظم رهبری هم داشت.

۲.مرجع علمی بود

آیت‌الله محمدی گیلانی رحمه‌الله یک فقیه مجاهد و یک فیلسوف و عارف بالله بود. زمانی که بنده کتاب به سوی جهان ابدی را می‌نوشتم، در مسئله تجرد روح، به یک ایراد از دکتر آرانی برخوردم که روح از آثار اتوماتیکی ماده است. به جایی می‌رسد حرکت فکری هم در آن پدید می‌آید. دکتر آرانی در کتاب خودش، ساعت را مثال زد. من وقتی این جمله را خواندم، مقداری مضطرب شدم. خدمت آیت‌الله گیلانی رسیدم و جریان را به عرض ایشان رساندم. ایشان توضیحاتی برای من داد و یک رساله کوچک ۲۰ صفحه‌ای در جواب این اشکال برای من نوشت و من در کتاب «به سوی جهان ابدی» این جواب را آوردم. او عالم به زمان بود. او به‌جهت استفاده‌های جلسات عمومی و خصوصی علامه طباطبایی رحمه‌الله به آن‌جا رسیده بود که مشکلاتی را که مادیّین و ملحدان ایجاد می‌کردند، پاسخ آنها را با منطق و برهان می‌داد.

۳.تکمله شوراق فیاض

ما کنگره‌ای برای متکلم بی‌نظیر ملاعبدالرزاق لاهیجی در لاهیجان برگزار کردیم. من در جمع بسیاری از بزرگان در کنگره پیشنهاد کرده و گفتم: مرحوم لاهیجی تجرید خواجه را تا کلام الهی شرح کرده و علامه شعرانی رحمه‌الله در شرح و ترجمه فارسی تجرید، وقتی به اینجا می‌رسد، می‌گوید: از مأسات روزگار است که علامه لاهیجی رحمه‌الله نتوانست، این شرح را به انجام برساند.

ای کاش یکی پیدا بشود و این شرح را به انجام برساند. من در آن جلسه پیشنهاد کردم که یکی از بزرگان این کار را انجام بدهند. پیشنهاد ما مقبول شد. پس از مدتی تکمله شوراق را آیت‌الله گیلانی هم‌سطح مرحوم لاهیجی مرقوم کرد.

• استاد رمضانی گیلانی دبیرکل مجمع جهانی اهل‌بیت علیهم‌السلام

آیت‌الله محمّدی گیلانی، فقیه وارسته، فیلسوف و متکلم برجسته، عارف مجاهد و شخصیت کم‌نظیر (بود که)عمر شریفش را در راه کسب علوم ثقلینِ قرآن و عترت علیهم‌السلام و سپس نشر علم و معارف حقّه سپری نمود و نمونه‌ای متعالی از عالمان با عمل و مثَلی از روحانیون ربّانی گشت و با وجود مقام شامخ علمی سترگ، با همدلی، همراهی و همگامی با ولی زمان، درس ولایت‌مداری به همگان آموخت و حجّت را بر عارف و عامی تمام کرد و به بهترین شکل، تکلیف الهی خود را نسبت به انقلاب بزرگ اسلامی، به‌عنوان یار صدّیق و وفادار ولی‌امر به منصه ظهور رساند.

این شخصیت کم‌نظیر که از شاگردان و یاران برجسته حضرت امام خمینی قدس‌سره بود، سلوک علمی و عملی را از مراد و مقتدای خود الگو گرفت و به‌عنوان مجاهدی شجاع در مسند قضای اسلامی برای دفاع علمی و عملی از شریعت اسلام، با خدمتی خالصانه از خود نامی نیک بر جای گذاشت و عدالت اسلام را در مقام عمل پیاده نمود.

گرچه شخصیت جامع علمی ایشان در فقه، اصول، فلسفه و عرفان تاکنون ناشناخته مانده است؛ اما خدمت بی‌ادعای این فقیه وارسته در مسند قضای اسلامی، هیچگاه فراموش‌شدنی نبوده و برای همه و خصوصاً قضات شریف، مثال‌زدنی خواهد بود.

• حجت‌الاسلام والمسلمین شیخ حسینعلی نیّری

حجت‌الاسلام والمسلمین شیخ حسینعلی نیّری، یکی از قضات عالی‌مقام کشور، درباره فضایل و مناقب و کمالات استادش، آیت‌الله محمدی گیلانی، مطالب مفصلی نوشته است که به برخی از موارد آن اشاره می‌شود:

۱.تعبّد و تقیّد به احکام و فرامین الهی: حضرت آیت‌الله محمدی گیلانی رحمه‌الله تقید خاص در مسائل فردی و اجتماعی به تکلیف الهی داشت و در عمل سعی و کوشش ایشان بر آن بود که آنچه را انجام می‌دهد، به‌عنوان تکلیف الهی و مورد خواست پروردگار باشد. گاهی بعضی از بزرگان کشور در مورد اجرای بعضی حدود به لحاظ جهانی شک و تردید داشتند. ایشان محکم می‌گفت: وقتی خالق انسان و شارع مقدس می‌فرماید، این حد باید اجرا شود، چه شک و شبهه‌ای داشته باشیم و چه جای دلسوزی است.

۲. رسیدگی به ضعفا و مستمندان: آیت‌الله محمدی توجه خاص به دستگیری از افتادگان داشتند و حتی در مورد زندانیانی که به‌جرم خیانت به اسلام و مسلمین محکوم دادگاه‌های انقلاب اسلامی بودند، از مساعدت مالی و رفع مشکلات خانواده آنها فروگذار نمی‌کرد. بارها اتفاق افتاد که از مال شخصی خودشان، به زندانیان یا خانواده آنها کمک کردند.

در غائله منافقین که عده زیادی از دختران و پسران خام و بی‌تجربه به‌جهت فریب آنها به زندان افتاده بودند و خانواده آنها بی‌خبر بودند، به هر صورت می کوشید تا خانواده آنها را از نگرانی درآورد و به آنها اطلاع دهد که فرزند آنها در زندان در سلامت است و می‌گفت: این بچه مقصر است و مجرم؛ ولی پدر و مادر او که گناهی نکرده‌اند که نگران و دلواپس باشند و ندانند که فرزند آنها در چه حالی است.

۳. پیش‌آمد خانوادگی: نکته قابل توجه و اهمیت عکس‌العمل آیت‌الله محمدی رحمه‌الله در این پیش‌آمد ناگوار خانوادگی خود ایشان است. از مصیبت‌های بزرگ دنیا، مرگ عزیزان و نزدیکان و به‌خصوص فرزندان جوان است. مرگ فرزندان آن هم در سنین جوانی و نوجوانی، به‌خصوص اگر دو یا سه مورد همراه هم باشد، از مصیبت‌هایی است که صبر و تحمل خاصی را می‌طلبد.

در مرگ طبیعی فرزند، والدین متوفی در کنار گریه و عزاداری که امری عاطفی و طبیعی است، عقده‌گشایی کرده و با توکل بر خداوند متعال بر مصیبت خود صبر می‌کنند؛ اما اگر بر اثر شرایط خاص، صاحبان عزا نتوانند، با گریه و اقامه عزا خود را تسکین دهند و یا امکان اقامه مجلس عزا نداشته باشند و دیگران هم نتوانند، به آنان تسلیت دهند. صبر بر مصیبت حالت دیگری دارد که تحمل بیشتری می‌خواهد. شرایط جامعه در دهه شصت و موقعیت حوزوی و اجتماعی آیت‌الله محمدی گیلانی رحمه‌الله به‌گونه‌ای بود که هرگونه عکس‌العمل از جانب ایشان و خانواده وی بازتاب خاصی در جامعه داشت. یک بار به بنده گفت: من در این حادثه پیش‌آمده جرأت نمی‌کنم، برای فرزندانم یک قطره اشک بریزم؛ چون پیش خود می‌گویم اگر فردای قیامت خداوند متعال از من بپرسد، چرا در مرگ منافق گریه کردی، من چه پاسخی بدهم؟!

• حجت‌الاسلام والمسلمین پورمحمدی

انصاف، قاطعیت و عدالت از جمله ویژگی‌های ممتاز آیت‌الله گیلانی بود. او با هیچ‌کس، حتی فرزندان و بستگان خود مماشات نمی‌کرد و تفاوتی قائل نبود و مظهر عدالت، انصاف، قاطعیت و ترحم محسوب می‌شد. آیت‌الله گیلانی آنهایی را که شایستگی داشتند، مورد عفو قرار می‌داد و درباره کسانی که باید نسبت به آنها اجرا حکم می‌شد، بدون کم گذاشتن، مضایقه، عفو بی‌جا، خوش‌بینانه و ساده‌انگارانه رفتار می‌نمود. او با قاطعیت عمل می‌کرد و به‌نوعی از ارکان ثبات نظام به حساب می‌آمد.

شاید به‌پاس تجلیل از خدمات فداکارانه و عدالت‌محور آن بزرگوار، در مراسمی، «نشان عدالت» توسط رئیس جمهور وقت، دکتر احمدی‌نژاد به ایشان اعطا گردید. وی در مصاحبه‌ای گفت: آیت‌الله گیلانی عدالت را ابتدا درباره خود و بعد درباره دیگران اجراء کرد.

• مهندس محمدجواد صراف‌زاده

فرزندزاده مرحوم آیت‌الله محمدی گیلانی رحمه‌الله

ویژگی‌ها و کمالاتی درباره مرحوم آیت‌الله محمدی گیلانی به نظرم رسید که به اختصار عرض می‌کنم:

۱. در دوران زندگی پربار ایشان، حوادث غم‌بار زیادی روح و جسم لطیف آن مرد بزرگ را آزرد. در دوران کودکی از نعمت وجود پدر و مادر محروم گشت. در دوران جوانی به‌دلیل مخالفت با رژیم ستم‌شاهی دچار رنج و مرارت مبارزه گردید. در دوران میان‌سالی با فقدان سه فرزند و همچنین همسر مهربان‌شان که در تمام ناملایمات چون کوه در کنارش ایستاد و شریک غم‌هایش بود، مواجه شد و در اواخر عمر شریفش، بیماری، جسم لطیفش را مورد هجوم قرار داده بود. واژه صبر هم در پیشگاه عظمت روحی آن اسوه استقامت کم آورد. ایشان هیچ‌گاه گلایه و یا شکوه‌ای از آنچه گذشته، نکرد.

۲. آیت‌الله محمدی گیلانی رحمه‌الله در میان اساتید برجسته و بزرگوار به‌شدت به حضرت امام خمینی و علامه طباطبایی قدس‌سرهما ارادت و عشق می‌ورزید و فانی در آنها بود؛ لذا از ترکیب (روحی له الفداه) برای‌شان استفاده می‌کرد.

۳. ایشان شخصیتی بسیار عاطفی و مهربان داشتند. در مصائب جانسوز ائمه هدی علیهم‌السلام از عمق وجود لطیف و دل‌سوخته‌اش گریه می‌کرد و همگان را تحت تأثیر قرار می‌داد. به یاد می‌آورم زمانی را که از ملاقات یادگار گرامی امام مرحوم حاج احمدآقا که به‌شدت به ایشان علاقه‌مند بود و رابطه استاد و شاگردی و دوستی قوی بین‌شان برقرار بود، بازگشته بود. در حین گفت‌وگو با مرحوم آیت‌الله احسان‌بخش که جویای حال آن مرحوم شده بود، به-شدت گریست.

۴. شمار زیادی از دانشمندان و انسان‌های برجسته بودند که به‌جرم همکاری با طاغوت زمان و با اتهام‌های دیگر به دادگاه انقلاب اسلامی فراخوانده شده و گرفتار شده بودند؛ اما با دیدگاه بلند و حسن نظر و احترام ایشان به علم و دانش و سابقه خدمتی خود و یا حتی خانواده، مشمول عفو و رحمت اسلامی قرار گرفته و بعدها منشأ خدمات بزرگی شدند؛ لذا مسند قضاییش در آن روزها، معروف به باب‌الرحمه بود. انصاف و ادب را حتی در برخورد با مجرمان و مخالفان مراعات می‌کرد. انصاف و ادب و احترام از خصوصیات خاص شخصیتی ایشان بود. در جریان قضایای شریعتمداری و منتظری، علی‌رغم اختلاف شدید با دیدگاه، عملکرد، تفکر و سلیقه آنان، در مناسبت‌هایی که از آنان یاد می‌شد، ادب و احترام را مراعات می‌کرد و اجازه نمی‌داد که دیگران توهین کرده و کلمات خلاف ادب بر زبان جاری نمایند.

۵. اسوه اخلاق و تقوا و متخلق به اخلاق حسنه بود. آراستگی کلام و پوشش از ویژگی‌های خاص ایشان بود. در زمان صدارت در دیوان عالی کشور و در جلسات هیأت عمومی دیوان عالی، کنار درب خروج با یک دست بر سینه می‌ایستادند و با تک‌تک قضات احوال‌پرسی و آنها را بدرقه می‌کردند.

مرحوم آیت‌الله‌العظمی میرزا جوادآقا تبریزی رحمه‌الله در یکی از ملاقات‌ها خطاب به وی گفتند: در دوران قدیم هنگامی که شما در حیاط مدرسه فیضیه راه می‌رفتید، کناری می‌ایستادم و به راه رفتن توأم با وقار و آرامش شما نگاه می‌کردم و لذت می‌بردم.

• رحلت غم‌انگیز

آیت‌الله محمدی گیلانی رحمه‌الله پس از ۸۶ سال که اغلب عمر شریفش صرف خدمت صادقانه به اسلام و انقلاب اسلامی و اجرای احکام نورانی الهی گردید، بعد از طی یک بیماری طولانی در روز چهارشنبه ۱۸ تیرماه ۱۳۹۳ دار فانی را وداع گفت و روحش در جوار رحمت الهی به آرامش ابدی رسید. پیکر پاکش در روز پنجشنبه از مدرسه عالی شهید مطهری رحمه‌الله با حضور مسئولان کشوری و لشکری، خیل انبوه مردم انقلابی و حزب‌الله تشییع و به قم منتقل گردید و عصر همان روز مجدداً از مسجد امام حسن عسکری علیه‌السلام با حضور علماء، مراجع، طلاب و طبقات مختلف مردم به سمت حرم مطهر حضرت معصومه علیهاالسلام انتقال یافت و بعد از اقامه نماز توسط حضرت آیت‌الله سبحانی دامت برکاته، در مسجد بالاسر به خاک سپرده شد.

به‌مناسبت ارتحال آن عالم جلیل‌القدر پیام‌های تسلیتی از سوی مقام معظم رهبری، مراجع عالی‌قدر تقلید، رؤسای قوای سه‌گانه، نهادها و سازمان‌های مختلف صادر شد و مجالس فراوانی در تجلیل از خدمات این روحانی فاضل برپا گردید.

تهیه و تنظیم: محمدتقی ادهم‌نژاد

■ معرفی کتاب

برخی از تألیفات آیت‌الله محمد محمدی گیلانی

• ترجمه الهیات شفا (فن سیزدهم، مقالات ۱ الی ۴)

کتاب الشفاء ابوعلی سینا از مهم‌ترین آثار در علوم عقلی است که طرحی نو در فلسفهٔ اسلامی درانداخت و طی هزار سال همواره مورد توجه محققان و اندیشمندان بوده و آوازهٔ آن، مجامع علمی اروپا را نیز درنوردیده است.

از آن‌جا که عمده میراث علمی ما به زبان عربی است و استفاده از آن‌ها برای پژوهشگران جوان، که با لسان عربی چندان آشنایی ندارند، دشوار می‌نماید؛ برگرداندن این میراث گران‌سنگ به زبان فارسی امری است شایسته و لازم که ترجمهٔ الهیات شفا نیز در همین راستا انجام پذیرفته است.

کتاب حاضر، ترجمه دقیق و علمی آیت‌الله محمد محمدی گیلانی از چهار مقاله آغازین از ۱۰ مقاله از فن سیزدهم کتاب الهیات شفا می‌باشد که به مؤسسه بوستان کتاب چاپ و منتشر گردیده است.

مباحث مطرح در این چهار مقاله:

فلسفه اولی، واجب‌الوجود، ممکن‌الوجود، حق و صدق، جوهر، واحد و کثیر، اعراض، حدوث، قوه و فعل، تام و ناقص و نظایر آن.

• شرح مناجات شعبانیه

کتاب «شرح مناجات شعبانیه» شرح کوتاهی بر دعای بسیار عالی و معروف مناجات شعبانیه است، که به خامه دانشمند فرزانه آیت‌الله محمد محمدی گیلانی به رشته تحریر در آمده است.

محتوای کتاب

این کتاب مشتمل است بر یک مقدمه از محقق و یک مقدمه از مؤلف و فرازهای مناجات که شرح شده است، و عناوین تفصیلی مطالب به شرح زیر است:

عناوین اصلی شرح مناجات عبارتند از: اجابت دعا، ابتدای دعا به صلوات، صلوات بر پیامبر و اهل بیتش، اصرار در شنیدن دعا، سمیع بودن خداوند، اتصاف به صفات حقیقیة ذات الاضافة، انقطاع و فرار الی‌الله، فرار الی‌الله از مقامات عارفان، تربص نقیض انقطاع، فرار حضرت موسی، مشایعت‌کنندگان رزمندگان، قضا و قدر و بداء، آیات قضا و قدر، عمل انسان مسبوق به قضا و قدر است، حقیقت بداء، بداء یا تغییر سرنوشت، امر به دعا و صدقه دادن، معنای اله، عبادت موجودات، انسان مرزوق به همه ارزاق است، ارواح طیبه، فرودگاه فرشتگان، نفوس خبیثه فرودگاه شیاطین، رحمت و غضب الهی، تقسیم قوای محرکه حیوانی، غضب و سخط منسوب به خداوند متعال، رحمت نامتناهی خداوند، پاسخ به اشکال شفاعت، توکل بر خداوند، نیاز ممکنات به علت تامه، نیاز به اسباب طبیعی و امدادهای روحی، حسن توکل، متوکلین بر غیر خدا، خود فریبی و تسویف، تسویف و طول امل، علاقه بین انسان و مستقرش، خود فراموشی معلول خدا فراموشی است، سینه اهل بصیرت، داستان توبه سید حمیری، موهبت ستر و حجاب، انبساط در شکوا و دعا، هجر جمیل و صبر جمیل، انبساط در شکوا و سؤال، حسن ظن به خدای متعال، تبیین حسن ظن بالله و... .

• قضا و قضاوت در اسلام

کتاب قضا و قضاوت در اسلام به قلم آیت الله محمدی گیلانی نگاشته شده و به همت انتشارات عرفان چاپ و منتشر گردیده است.

محتوای کتاب

در این کتاب مقوله قضاوت در اسلام، با استناد به آیات قرآن کریم، نیز روایات ائمه معصومین علیهم‌السلام بررسی و تبیین می‌شود. برای این منظور، مؤلف نخست به آیه فطرت در قرآن و هماهنگی‌های جهان هستی اشاره می‌کند؛ سپس این مباحث را مطرح می‌سازد: صفات قاضی در اسلام، مسئولیت‌ها و وظایف قاضی، شرایط استماع دعوا در اسلام، بررسی وضع مدعی علیه در دادگاه اسلامی، مسئله سوگند در دادگاه اسلامی، موارد قضاوت با شاهد واحد و سوگند، موارد وجوب مرافعه نزد حاکم شرع در استیفای حقوق و احکام ید.

• تکمله شوارق الالهام

«تکملة شوارق الالهام»، کتابی است به زبان عربی در الهیات بالمعنی الاخص که توسط آیت الله محمد محمدی گیلانی نوشته شده است.

محتوای کتاب

در این کتاب، به شرح موضوعات ذیل از کتاب تجرید الاعتقاد خواجه طوسی پرداخته شده است:

در فصل دوم از مقصد سوم که به بررسی صفات خداوند اختصاص یافته، موضوعات ذیل مطرح شده است: بقاء بالذات خداوند، نفی شریک، مثل، ترکیب، ضد، مکان مندی، حلول، اتحاد، جهت، حاجت، الم و لذت از خداوند و... .

فصل سوم، مقصد سوم، به بررسی افعال الهی اختصاص یافته و ضمن آن به موضوعات ذیل پرداخته شده است: اثبات حسن و قبح عقلی، نفی قبح از افعال خداوند و... .

مقصد چهارم از کتاب حاضر به موضوع نبوت اختصاص یافته و مسائل ذیل را مورد بررسی قرار می‌دهد: فواید بعثت پیامبران، قول براهمه که پیغمبر لازم نیست،عصمت انبیا و... .

مقصد پنجم به موضوع امامت اختصاص یافته و مسائل ذیل را در بر می‌گیرد: امامت، لطف، عصمت امام، امام باید به نص ثابت شود، ادله امامت امام علی علیه‌السلام پس از پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله.

مقصد ششم به موضوع معاد و وعد و وعید و مسائل مرتبط با آن اختصاص یافته و به بررسی موضوعات ذیل می‌پردازد: معنی فنا، ثبوت معاد جسمانی، شبهه آکل و ماکول، ثواب و عقاب، امر به معروف و نهی از منکر ... .